

Литер

Часопис за књижевност, језик, уметност и културу
Journal for Literature, Language, Art and Culture

година XIII / број 48 / 2012
Year XIII / Volume 48 / 2012

Универзитет у Крагујевцу
University of Kragujevac

СТУДИЈЕ

Константин Бондаренко
ЧТО ПИСАЛИ О РУССКИХ И БЕЛОРУССКИХ МОНАРХИСТАХ
В СОВЕТСКИЕ 20-30 ГОДЫ ПРОШЛОГО ВЕКА..... 9

Јелица Вељовић
БАХТИНОВА ТЕОРИЈА РОМАНА И СЕРВАНТЕСОВ
ДОН КИХОТЕ ОД МАНЧЕ 23

Јелена Оташевић
УЛОГА ПРИРОДЕ У ЉУДСКОМ САЗРИЈЕВАЊУ
КРОЗ ПОЕЗИЈУ ВИЛИЈЕМА ВОРДСВОРТА..... 39

ЧЛАНЦИ

Татјана Вулић, Марија Вујовић
ЖЕНСКА ШТАМПА У СЛУЖБИ
РАЗВОЈА ФЕМИНИЗМА У СРБИЈИ..... 59

Tijana Matović
NEGATING THE HUMAN: POLITICAL CORRECTNESS
IN DAVID MAMET'S PLAY *OLEANNA* 73

Биљана М. Станојевић
О БОРБИ ДОБРА И ЗЛА: ЦРНО И БЕЛО У ПРИЧИ
„БЕНИТО СЕРЕНО“ ХЕРМАНА МЕЛВИЛА..... 83

Ана Станковић
О ЈЕДНОМ МИТСКОМ МОТИВУ
РАСТКА ПЕТРОВИЋА..... 91

Јасмина А. Теодоровић, Марија В. Лојаница
БИЋЕ, ЧОВЕК И ИГРА У ПОЕЗИЈИ ВАСКА ПОПЕ 99

Јелена Стојановић
ЧОВЕК, СУДБИНА, ВРЕМЕ, САН, ВЕЧНИ ПОВРАТАК
КАО ТЕМЕ БОРХЕСОВИХ ПРИПОВЕДАКА 109

Александра М. Петровић
ПРИМЕДБЕ ЛАЗЕ КОСТИЋА НА ЕСТЕТИЧКЕ ОДНОСЕ
УМЕТНОСТИ ПРЕМА СТВАРНОСТИ НИКОЛАЈА
ЧЕРНИШЕВСКОГ 123

Ана Б. Ђосић

МОТИВ ПСА У ИКОНОГРАФИЈИ
ЛИКОВНИХ УМЕТНОСТИ 141

Ивана З. Маринковић
О НОМИНАЛИЗАЦИЈИ У ЈЕЗИКУ
АКАДЕМСКЕ ЗАЈЕДНИЦЕ 161

Јелена Љ. Спасић
ЈЕДАН ХИБРИДНИ ЖАНР У
СРПСКОЈ ПОЕЗИЈИ ЗА ДЕЦУ 171

Ана Д. Милановић, Милан Д. Милановић
ПРЕГЛЕД И АНАЛИЗА АНГЛИЦИЗАМА У НАЗИВИМА
НОВИЈИХ ЗАНИМАЊА У ПОСЛОВНИМ ОГЛАСИМА
ОБЈАВЉЕНИМ НА ИНТЕРНЕТУ 187

Наталија И. Стојковић
ПОТРОШАЧКА КУЛТУРА, ИДЕНТИТЕТ, ИДЕОЛОГИЈА:
(ДЕ)КОНСТРУИСАЊЕ ИДЕНТИТЕТА У РОМАНУ
ГЛАМУРАМА БРЕТА ИСТОНА 203

Маја Р. Милутиновић, Јелена С. Андрејић
СКОК У СЛОБОДУ ИДЕНТИТЕТА У
МИШИМИНОМ РОМАНУ *ЗЛАТНИ ПАВИЉОН* 215

Јелена Раденовић
МЕРИ ПИКФОРД И ХОЛИВУД:
ЖИВОТ КАО СИМУЛАКРУМ 221

ПРИКАЗИ

Јеленка Пандуревић
У ПОТРАЗИ ЗА ЗАБОРАВЉЕНОМ ПЈЕСМОМ..... 231

Светлана М. Рајичић Перић
(БЕР)НАРДИЈЕВА СОБА: ОРИГИНАЛ ФАЛСИФИКАТА 239

Бранка Л. Миленковић
LAURIE BAUER, INTRODUCING
LINGUISTIC MORPHOLOGY..... 247

Слађана Ракић
(НЕ)МОГУЋНОСТИ КЊИЖЕВНОСТИ И
КУЛТУРЕ У ДОБА КРИЗЕ 257

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

82

ЛИПАР : часопис за књижевност, језик, уметности и културу,
одговорни уредник Часлав Николић. – Год. 1, бр. 1 (1999)- . – Крагујевац
(Јована Цвијића бб) : Универзитет у Крагујевцу,
1999- (Крагујевац : ГЦ Интерагент). – 24 cm

Три пута годишње
ISSN 1450-8338 = Липар (Крагујевац)
COBISS.SR.ID 151188999

Ивана З. Маринковић¹

Институт за српски језик САНУ, Београд

О НОМИНАЛИЗАЦИЈИ У ЈЕЗИКУ АКАДЕМСКЕ ЗАЈЕДНИЦЕ²

Циљ овог истраживања је да укаже на дифузност терминологије којом се у науци о језику именује језик академске заједнице, као и да се анализирају најтипичније лексичко-синтаксичке карактеристике тог језика. Једна од уочених особина јесте склоност аутора ка кондензацији реченичног садржаја, тј. све учесталија тенденција ка номинализацији исказа. Истраживање је углавном засновано на теоретској анализи поджанра академског дискурса – академског чланка научноистраживачке садржине. Рад показује које су функције и какви су разлози за кондензовање исказа у оквиру језика којим се служи академска заједница са становишта стилистике и анализе дискурса. Овај рад може представљати уводно истраживање за даља проучавања номинализације у оквиру језика академске заједнице.

Кључне речи: номинализација, академски дискурс, научни функционални стил

1.0. Сходно циљевима истраживања, на самом почетку ћемо разматрати значење термина *академски дискурс*, као и других сродних термина. Покушаћемо да укажемо на дистинкцију између термина *академски дискурс* и *научни функционални стил* како бисмо поставили оквире истраживања.

Језички израз карактеристичан за научну делатност у литератури има различите називе: *научни стил*, *научно-технички стил*, *научни језик*, *језик науке*, *научни израз*, *стил научних радова*, *функционални стил научно-техничке литературе*³. Термин *академски дискурс*, који се у савременој лингвистици употребљава, настао је под утицајем англистичке литературе. Он се не може сматрати потпуним еквивалентом „научном стилу“ јер је опсег жанрова на које се ови термини односе, различит.

О томе сведочи и С. Благојевић (2008: 13):

„Термин 'функционални стил научно-техничке литературе', у духу прашке лингвистичке школе структурализма, одакле је потекао, у први план свог дефинисања ставља лексичко-семантичке особености жанра који

1 ivana.marinkovic@isj.sanu.ac.rs

2 Овај рад је настао у оквиру пројекта 178009 *Лингвистичка истраживања савремене српске књижевне језика и израда Речника српскохрватској књижевне и народне језика САНУ*, који у целини финансира Министарство за просвету и науку Републике Србије.

3 В. Тошовић 2002: 330, у фусноти.

дефинише. Термин 'академски дискурс' пак у складу са прагматским приступом бирмингемске школе анализе дискурса, у први план ставља *миље уиошребе* тог жанра, односно његове кориснике – оне који га продукују или оне који га интерпретирају. С тим у складу можемо рећи да се термин 'академски дискурс' односи на врсту институционално базираног дискурса [...] какви су још и административни, судски, законодавни и слични типови дискурса“.

Ауторка сматра да академски дискурс⁴ обухвата већи број жанрова од научног стила. Овај дискурс поред научнопедагошке литературе (уџбеници, практикуми, приручници) и научноистраживачке литературе (научноистраживачки радови и извештаји) укључује и семинарске радове, писмене испите, саставе, есеје; затим прегледне радове, магистарске радове и докторске дисертације. У корпус академског дискурса улазе и писма уредништву стручне / научне публикације, затим писма којима се захтева финансирање пројеката, а битно је истаћи да се и термин *академски дискурс* и *научни стил* односе и на медиј говореног језика.

1.1. Усмени или говорени медиј Б. Тошовић (2002: 337) класификује према сврси коју научна заједница жели да постигне. Усмено излагање научних идеја све чешће постаје обавезан вид преношења и размене информација међу научницима. У светлу објашњавања ових различитих медијских реализација, треба напоменути дистинкцију између *научног дискурса* и *академског писања*, где се академско писање односи на сам текст и начин на који се обликују његови делови у целину за потребе научног комуницирања (Бурсаћ 2007: 18).

У прегледаној литератури наилазимо на још један термин близак дискурсу који посматрамо. Реч је о *стручном језику* или *језику струке*⁵, који се у литератури карактерише као један од језичких варијетета, односно као специфичан вид употребе језика у служби појмовно-терминолошког конституисања неке струке. Његова основна функција јесте остваривање комуниције међу члановима дискурсне заједнице која се том струком бави. „Тзв. научни или теоријски језик обично се рачуна у регистре датог језика, али се он свакако може посматрати и као својеврстан стручни подјезик или надјезик (подјезик из аспекта општег језика, а надјезик са становишта других стручних језика, од којих је општији).“ (Бугарски 1997: 204)

1.2. Након разматрања терминолошких дистинкција, желимо да напоменемо да је у србистици устаљен термин за језик којим се служи

4 О терминима *дискурс* и *шексџ*, односно о њиховој синонимности в. Половина 1996. Ми ћемо под појмом дискурса подразумевати језик специфичних особина и специфичне употребе, који своју конкретну реализацију налази у тексту.

5 Терминологија којом се означава овај језички слој поприлично је неуједначена. Осим термина *стручни језици*, у науци се срећу и *језици рада*, *језици занимања*, *посебни језици*, *технолекти* и др. У енглеском су забележени термини *languages for special purposes*, *technical languages*, а у француском *langues de spécialité* и *langues techniques* (в. Хоберг 1979: 26).

академска заједница – научни функционални стил (НФС). Представићемо неке од основних одлика оваквог језичког слоја, имајући при том у виду семантичку диференцијацију међу раније посматраним терминима. Основна функција НФС је саопштавање. У литератури се углавном указује на следеће одлике овог функционалног стила: одсуство емоционалности, експлицитности и неизражајности. Поменуће особине Д. Кликовац на анализираној грађи оспорава, ослањајући се на појмовне метафоре којима се научник води и којима прикрива своју емотивност манифестовану различитим језичким средствима (в. Кликовац 2004: 202).

Дакле, према Б. Тошовићу, научни израз је логичан, апстрактан, прецизан, нормативан, херметичан, монолошки, обилује терминима и строгим избором лексице (Тошовић 2002: 333). В. Зенчук такође сматра да је комуникативна вредност научног стила тежња ка постизању јасности те издваја следеће карактеристике: тачност, објективност и поступност исказа, строгу логичку доследност излагања, сажетост, једнозначност и др. (Зенчук 2005: 318). Тако и Митрофанова, ослањајући се на ставове руских научника Розентала и Гвоздева, истиче сличне особине – тачност преношења информације, наглашену информативност, уверљивост доказа, одсуство активног чиниоца, семантичку јасност, мали број експресивних елемената и сл. (Митрофанова 1979: 69).

Напомињемо да ауторке као што су Д. Кликовац и М. Катњић Бакаршић указују на немогућност строге објективности научника, као дела утврђеног мита о објективизму, и упућују на становиште критичке лингвистике и стилистике према којем не може бити потпуне објективности с обзиром на то да аутор неминовно уноси своје социокултурне, когнитивне и идеолошке схеме у истраживање које представља (в. Катњић Бакаршић 2004: 193). Ставу ових ауторки придружује се и С. Благојевић, на нешто другачији начин. Дакле, поред настојања научног стила да објективно прикаже стварност, циљ му је да утиче на примаоца поруке, да га „убеди“ у тзв. „објективну истину“. Под утицајем нових проучавања дискурса⁶ девесетих година XX века, С. Благојевић (2008: 15) сагледава академски дискурс и као референцијални, али исто тако и као персуазивни тип дискурса. Тип персуазивности се везује за одређени академски жанр (док се сваки од жанрова користи посебним средствима која доприносе персуазивности, а таква се средства одређују у односу на жанр у коме ће се употребљавати).

1.3. Уколико посматрамо специфичније одлике научног стила, у прегледаној литератури наилазимо на јединствен став – оне се тичу

⁶ Ауторка се позива на проучавања Кинвијеву класификацију типова дискурса из 1971. године (у: Kinnevy, *A Theory of Discourse: The Aims of Discourse*), где је подела успостављена према основним елементима комуникације. Тако се могу издвојити следећи типови дискурса: експресивни (фокус или циљ комуникације је на пошиљаоцу), персуазивни (фокус информације је на примаоцу), литерарни (фокус је на лингвистичкој форми или коду) и референцијални (циљ је представљање спољне реалности) (Благојевић 2008: 15).

особитих лексичких и стилских средстава. Са аспекта лексичког садржаја, уочава се велики број лексике термиолошког типа, а често се помиње употреба апстрактног и уског лексичког фонда. На синтаксичком плану је очигледна употреба пасива, атрибуције, номинализације и сл. (Хоберг 1979: 29); затим учесталија употреба именица у односу на придеве и глаголе (Каталинић Удовчић 1979: 80); као и употреба безличних и пасивних конструкција (Зенчук 1995: 319).

Специфичност научног текста може се посматрати и на текстуалном плану уочавањем низа формалних средстава чији је циљ остваривање логичности и прецизности. Навешћемо само неке од таквих средстава, нпр.: списак литературе, извори, цитати, кључне речи, графикони, схеме итд. Композиција научних текстова показује устаљену структуру, али и сам оквир указује на препознатљивост академског дискурса. Оквир често служи као сигнал којим академски дискурс изражава свој ауторитет и указује на своју формалност (Катнић Бакаршић 2004: 192–193).

2.0. Научни функционални стил припада сфери јавне комуникације и улази у групу тзв. специјалних функционалних стилова, поред административног и публицистичког (Луковић 1996: 145). На структурирање и развој специјалних функционалних стилова умогоне утичу екстралингвистички фактори, отуда и посебно интересовање научне јавности за овај тип функционално-стилске раслојеност језика. Једна од најочљивијих одлика специјалних стилова јесте пораст броја именица које су настале у процесу номинализације исказа. Номинализација као процес тежи кондензовању реченичног значења, што се на структуралном плану огледа у сажимању исказа.

2.1. Под номинализацијом се у науци о језику подразумева процес реализовања номиналних средстава уместо вербалних у исказима неког језика. Резултат таквих процеса јесте замена вербалних предиката номинализованим, односно нереченичним, оним који немају лични глаголски облик. М. Радовановић (1981) указује да су процеси номинализације распрострањени у многим европским језицима и да узрок њиховог настанка не треба тражити у аналитичности самих језика, већ у екстралингвистичким факторима.

Тако се могу издвојити два типа конструкција у којима средиште номинализације представља девербативна и деадјективна именица као супститут глаголских облика (нпр. *Учинио је $\bar{\text{шо}}$ из мржње према шеби / Учинио је $\bar{\text{шо}}$ за $\bar{\text{шо}}$ $\text{ш}\bar{\text{шо}}$ $\bar{\text{ше}}$ је мрзео и Учинио је $\bar{\text{шо}}$ из љубоморе / Учинио је $\bar{\text{шо}}$ за $\bar{\text{шо}}$ $\text{ш}\bar{\text{шо}}$ је љубоморан). Основна карактеристика номинализованих исказа јесте образовање парадигме синтаксичких значења, функција и односа исказане именичким падежним конструкцијама којима одговарају еквивалентне парадигме значења, функција и односа исказа-*

зане вербалним реченичним структурама. У српскохрватском⁷ језику уочава се тенденција ка повезивању и комбиновању номинализованих исказа који на тај начин чине комплекс номинализованих предикација. Мотивисаност оваквих процеса аутор објашњава нелингвистичким моментима (као нпр. интелектуализованост, апстрактност и уопштеност тематике) који погодују стварању тзв. специјалних функционалних стилова. Наиме, опредељивање за језичке изразе условљено је језичком економијом, тј. нестанком из језика свих редундантних информација, како Радовановић закључује.

Процес номинализовања језичких исказа у специјалним стиловима прати и употреба аналитичких падежних конструкција с девербативном именицом у предикатској служби уместо глагола. М. Радовановић (1977) је ову појаву назвао декомпонованим предикатом који настаје тако што се најпре одвија процес номинализовања предикације, а затим се екстрахује глаголска копула или семикопулативни глагол, нпр. *досђавља* → *досђављање* → *вршићи досђављање*. Дакле, у специјалним стиловима, глаголе често замењују именице, док њихова претерана употреба узрокује и рогобатно гомилање генитива.

2.2. Поред неких изражених особина научног стила које смо навели (апстрактност, логичност, објективност, прецизност и сл.), ипак је најочљивија црта НФС употреба научне терминологије. Међутим, не доприносе искључиво термини херметичности језика, већ и специфична употреба морфолошких и синтаксичких средстава. Бројна истраживања указују на већи проценат употребе именских речи уместо глаголских у НФС. Тако резултати руске научнице О. Д. Митрофанове, која је анализирала текстове природнонаучног и научно-техничког подстила, потврђују ову претпоставку. Именице су биле најмногобројније, затим придеви, предлози, а тек на четвртном месту глаголи. Каталинић Удовчић (1979: 80) закључије да руски научни текстови оскудују динамизмом и у њима преовладава предметност. Можемо додати да многобројност именица није одлика само руских научних текстова, већ појава распрострањена и у научним текстовима других језика. Међутим, за подробније истраживање на корпусу савременог српског језика потребна је анализа већег броја научних текстова да би се дошло до прецизних резултата.

Б. Тошовић такође посматра оглагољеност различитих функционалних стилова, али подаци до којих је дошао базирани су на грађи из руских текстова. Овај аутор истиче да НФС има изразито именски карактер и да га одликује слаб степен оглагољености. У свим текстовима које је анализирао, постотак глагола врло је мали, чак и у науч-

7 У савременом српском језику све чешће су у употреби номинализоване конструкције уместо предикатских; док је претпоставка коју треба детаљније проверити – да ли и у савременом хрватском језику владају исти процеси номинализације као језичке универзалије. Сматрамо то врло вероватним (с обзиром на стање у другим европским језицима), а и напомињемо да данашњи српски и хрватски језик у синтаксичком смислу сматрамо једним, лингвистичким језиком – српскохрватским.

но-популарној литератури, чије се особине преклапају са текстовима који припадају књижевноуметничком функционалном стилу. Оно што је драгоцено, то су резултати свеобухватнијих истраживања НФС. Тако *Комплексни фреквенцијски речник руске научне и техничке литературе* бележи однос именица и глагола 43% : 14% у текстовима, а 39% : 24% у речнику. Аутор наводи и следеће податке из *Фреквенцијског речника оштите научне лексике* – 39,6% именица, 30,2% придева и 26,5% глагола. Још већу разлику истиче *Фреквенцијски речник руске техничке лексике*: именице чине 43,2% укупне лексике, придеви 30,9%, а глаголи тек 19,7% (Тошовић 1993: 69). Оволики проценат именица може се довести у везу са особином апстрактности и претежне терминологираности. Веома је занимљиво запажање Б. Тошовића да у научним текстовима долази, заправо, до десемантизације глагола који добијају функцију спојних елемената у реченици, без неког посебног значења. Тако глаголи типа *бити*, *представљати*, *чинити* и др. бивају подвргнути семантичкој неутрализацији и постају обичне копуле.

Однос номинализованих исказа у двама словенским језицима, руском и српском, на научном фону покушала је да представи В. Зенчук (1995). Она полази од тезе М. Н. Кожине која сматра да ће у сфери научне комуникације језичке јединице и категорије функционисати веома слично у језицима који поседују сличне форме, што би било најлогичније. Резултати до којих је В. Зенчук дошла веома изненађују. Поред пасивних конструкција, инфинитивних безличних реченица, партиципских конструкција, у овом контрастивном проучавању, ауторка посматра и процесе ширења номинативних средстава⁸. Анализирана грађа која се састоји од српских научних текстова указала је да велики број именица не утиче на типолошку структуру реченице и да у овом случају можемо говорити само о квантитативној номинализацији. Квалитативна номинализација би се огледала у структурним трансформацијама реченице када се глаголска значења исказују номиналним средствима, а не глаголско-предикативним члановима реченице. Ауторка закључује да у српском језику нема номинативних реченица које се јављају у руском. Она сматра да глаголска компонента и у именском копулативном предикату сигнализира недовољну номинализованост, што се за сличне појаве у руском језику не може закључити.

Нешто је другачији случај са глаголским именицама на *-ње* које у српском показују тенденцију уланчавања, што је једна од пратећих појава номинализације. Оваквом именичком продуктивношћу одликују се текстови правних и економских докумената, док је у руском језику већина ових позиција замењена глаголима. Ауторка закључује да у погледу коришћења номинативних средстава у руском и српском нема потпуног подударња (Зенчук 1995: 320).

⁸ У овом случају ауторка под појмом номинализације подразумева обухватније процесе од оних које М. Радовановић (1981) наводи, као нпр. потискивање глаголског предиката именским.

Треба запазити да се функције номинализације, као особености интелектуалних стилова, везују за жанр у којем се појављују⁹. Међутим, има и другачијих ставова. В. Зенчук (1995) као поткрепљење овој својој тврдњи наводи став руског научника В. Гака, који заступа тезу да је појава ширења аналитичких конструкција у директној вези са ширењем номинативних језичких задатака који се реализују аналитичким конструкцијама умногоме способнијим да изразе семантичку нијансу прецизније од појединих речи¹⁰. Дакле, ово запажање никако не оспорава широку употребу номиналних средстава у научном изразу у којем глаголско-именске синтагме имају посебну вредност. Конструкције које одговарају циљу научног излагања, у великој мери и постижу већу експлицитност исказа јер је глагол у споју са именицама погодно средство за формирање дефиниција, закључака и сл., који су својствени језику науке.

Р. Хоберг (1979) анализирајући језик науке уочава високу фреквентност именица и номинализационих процеса. Он посматра раслојавање немачког стандардног језика и грађу црпи из корпуса текстова писаних научним стилем. Анализа примера показује склоност ка номинализацији реченичног исказа у академском дискурсу немачког језика, што је случај и са осталим испитаним језицима. Крајњи циљ номинализације јесте постизање егзактности и економије језичког израза. Међутим, трансформацијом реченица Хоберг показује да номинализовани искази нимало нису економичнији, тј. такве реченице имају једнак број речи као и оне са пуном предикацијом. Разлози за номинализацију су нешто другачији. За формирање номиналног стила, према Хобергу (1979: 30), најважније су следеће чињенице: језгровитост садржаја и тачна дефиниција претежно су одлика именица, затим ланчано низање именица доприноси бржем схватању сегментованог реченичног садржаја (те се у том смислу може говорити о језичкој економимији), и синтаксичка позиција именице у реченици је за разлику од глагола флексибилнија. Грађа на немачком језику показује да се у реченици која припада језичком стандарду, део глагола повлачи на крај реченице па се тај недостатак у номинализованом исказу попуњава именицом.

Што се тиче става да низање именица омогућава брже схватање сегментованог садржаја реченице, Д. Кликовац (2008) има другачије мишљење. Наиме, она сматра да су управо глаголи ти који омогућавају разумевање садржаја. Дакле, стилски аспект номинализације директно је условљен и произилази из природе глаголских, тј. придевских именица (девербативних и деадјективних, према Радовановићевој терминологији). Анализирајући примере из уџбеника за биологију, ауторка показује да номинализован исказ није сликовит као глаголски, односно,

9 В. детаљније о томе у: Радовановић 1977: 258.

10 Овај став подржава и М. Ивић, сматрајући да је аналитичка конструкција веома погодна за нијансирање предикатског исказа јер омогућава говорницима једног језика да остваре оно што им је потребно, те отуда поточе позитиван однос према њој (в. Ивић 1988).

да не може створити менталне слике које примаоцу поруке олакшавају да ту информацију усвоји.

И руска ауторка М. П. Котјарова (2005) у својој монографији о научним публикацијама, описујући контекстуални модел целовитости смисла текста, наводи примере одступања од таквог модела, и при том уочава случајеве у којима је номинативност излишна, тј. случајеве у којима је отежано разумевање реченице. Нејасност изражавања мисли самог аутора доводи до преоптерећености текста именским синтагмама, док је последица номинализација неразумевање смисла од стране читалаца.

2.3. Након наведених функција номинализације и њене улоге у српском, немачком и руском, коју наведени аутори наводе, уочићемо још неке ставове о номинализацији у академском дискурсу који овај проблем сагледавају из другог угла.

Наиме, поједини аутори сматрају да је функција номинализације у академском дискурсу фетишизација, односно затварање говорних представника једне групе у недодирљив круг чији језик бива тешко разумљив. Тако Д. Кликовац (2005: 88) напомиње „Уопштено говорећи, научни језик, односно језици појединих струка, бирократизовани су у мери у којој теже ексклузивности, саморекламирању, истицању образованости (или чак прикривању необразованости) својих твораца. (У том смислу, и не без ироније, могли бисмо рећи да се бирократски и научни језик узајамно обогаћују.)“. Ауторка наводи примере из језика медицине у којима номинализација служи за постизање квазиобјективности: *У свим овим случајевима доминира бол и немоћност њојекретања и њомерања ноје и Уношење хране велике калоријске вредности је основа њојазности*. Дакле, ове квазинаучне исказе ауторка тумачи као затварање језика у форме учености које сигнализирају важност и стручност стручњака који се њима служи. Ауторка је, очито, против такве „бирократизације језика“¹¹ која продире и у језик науке.

Д. Шкиљан (1989) у свом чланку о фетишизацији језика, осврћући се на сопствени научни рад, даје пример реченице од 78 речи, што је, можемо приметити, аналогно дужини реченица у појединим законима који се наводе као типични примери бирократизованог канцеларијског језика. Аутор упозорава да је употреба језика као робе у лингвистици недопустива и непримерена. Такав фетишизиран језик жели да застраши, да буде неразумљив и мимикричан. Према нашем запажању, аутор своју тезу базира на функцији комуникацијског чина који треба да успостави везу, тј. однос између пошиљаоца и примаоца поруке, док у случају фетишизације језика сам језички код успоставља властите рела-

11 Дефиницију појама „бирократски језик“ дала је Д. Кликовац (2005): „Под бирократским језиком данас подразумевамо језик бирократије – пре свега државне и политичке, али и научне и стручне. Његови главни 'произвођачи' и носиоци су, дакле, групе које се институционализовано организоване и које имају моћ у друштву, а језик им је средство да своју моћ објаве и одрже.“

ције, различите од тежње комуникацијског акта да повеже пошиљаоца и примаоца поруке.

Претварање језика у фетиш може се пратити на примеру научног текста који према својој улози припада уском кругу повлашћених који га разумеју и њиме се служе. Начин дефинисања у НФС представља погодно средство за постизање објективности, али дефиниције прете да се претворе у именицама испуњене аксиоме који прелазе у фетиш. Сам израз научног текста обично је компликован, синтакса је сложена, реченица дуга са бројним напоредним односима међу конституентима. Привидни термини могу често обманути својом необичношћу и звучношћу те их треба избацити из текста који припада НФС, сматра Шкиљан.

Катнић Бакаршић (2004) види језик науке као дискурс моћи. Она као и С. Благојевић посматра академски дискурс као појам ширег значења од термина традиционалне функционалне стилистике – научни функционални стил. Међутим, занимљиво је што ова ауторка поставља бројна питања о академском дискурсу, међу којима је и оно о академском дискурсу као „овлашћеном језику“, „језику моћи“, како га посматра са аспекта критичке лингвистике, односно критичке стилистике. Претпостављамо да овој тези доприносе бројне стратегије попут реторичких, али и злоупотреба иначе легитимних језичких механизма, као што је номинализација. Ову претпоставку треба детаљно испитати и образложити.

3. Након приказаних ставова о језику академске заједнице, као и неких наших запажања, сматрамо да је даљи циљ наших истраживања усмерен у више праваца. Занимљиво би било посматрати однос између академских текстова друштвених и природних наука са циљем да се испита присуство номинализације у зависности од тематике научних радова. Смернице нам могу бити резултати истраживања у руском академском дискурсу која је спровела Митрофанова, закључивши да је фреквентност глагола у радовима из хемије и биологије била тек на четвртном месту (в. Каталинић-Удовчић 1979: 80). Претпостављамо да би истраживање на српском корпусу дало сличне резултате.

Даље, било би корисно доћи до података о фреквентности номинализованих процеса у радовима стручњака за језик, односно научника који се баве лингвистиком, посебно оних који су је, као средства фетишизације свесни. Пре свега, овде мислимо на стилистичаре.

И на крају, можда и најкомпликованији задатак за будућа истраживања је покушај да се разграниче случајеви када је овај језички механизам неопходан и функционалан, а у којим је случајевима избор тенденциозног наметања аутора који жели да мистификује сопствени израз и тиме додели језику статус фетиша.

Листа референци

- Благојевић 2008: С. Благојевић, *Метадискурс у академском дискурсу*, Ниш: Филозофски факултет / Галеб.
- Бурсаћ 2007: Г. Бурсаћ, *Особине научног дискурса*, Нови Сад: Филозофски факултет / Бистрица.
- Бугарски 1997: R. Bugarski, *Jezik struke između jezika i struke, Jezik u kontekstu*, Beograd: Ćigoja štampa / XX vek, 201–210.
- Зенчук 1995: В. Зенчук, Проблеми проучавања синтаксичких особина научног исказа у светлу функционално-стилистичке диференцијације савременог српског језика, *Научни састајник слависта у Вукове дане*, 23/2, 317–326.
- Ивић 1988: М. Ивић, Још о декомпоновању предиката, *Јужнословенски филолоџ*, XLIV, 1–5.
- Каталинић Удовчић 1979: Р. Katalinić-Udovčić, *Naučni funkcionalni stil, Strani jezici*, VIII, 1–2, 74–82.
- Катнић Бакаршић 2004: М. Katnić-Bakaršić, *Akademski diskurs: dileme i izazovi, Odbobja*, 22, 191–199.
- Кликовац 2008: Д. Кликовац, О стилским, идеолошким и утилитарним аспектима номинализације у српском језику, *Јужнословенски филолоџ*, LXIV, 177–188.
- Кликовац 2005: Д. Кликовац, О бирократском језику језику: појам и термилошка решења, *Научни састајник слависта у Вукове дане*, 34/3, 217–223.
- Кликовац 2004: Д. Кликовац, О научном функционалном стилу (с анализом текста), *Књижевност и језик*, LI: 1–2, 23–38.
- Котјарова 2005: М. П. Котјарова, *Култура научной речи. Текст и еџо редакцирование*, Пермь: Пермский государственный университет / Западно-Уральский институт экономики и права.
- Луковић 1996: М. Луковић, Специјални стилови, у: М. Радовановић (ред.), *Српски језик на крају века*, Београд: Институт за српски језик САНУ / Службени гласник, 143–157.
- Митрофанова 1979: О. D. Mitrofanova, *Jezik znanstveno-tehničke literature, Strani jezici*, VIII, 1–2, 68–73.
- Половина 1996: В. Половина, Теоријски статус појмова *дискурс* и *текст*, *Српски језик*, 1–2, 409–414.
- Радовановић 1977: М. Радовановић, Декомпоновање предиката (на примерима из српскохрватског језика), *Јужнословенски филолоџ*, XXXIII, 53–80.
- Радовановић 1981: М. Радовановић, Номинализације у српскохрватском језику, *Научни састајник слависта у Вукове дане*, 7, 251–260.
- Тошовић 2002: В. Tošović, *Funkcionalni stilovi*, Beograd: Beogradska knjiga.
- Хоберг 1979: R. Noberg, *Stručni jezici i opći jezik, Strani jezici*, VIII, 1–2, 24–34.
- Шкиљан 1989: Д. Шкиљан, Мишљење и фетиш, *Лингвистика свакодневице*, Нови Сад : Књижевна заједница Новог Сада, 68–81.

Ivana Marinković / On Nominalization in the Language of the Academic Community

Summary / In this paper lexical and syntactic properties of academic discourse are analyzed. Reviewing the literature we noticed the diversity of terminology for the language of academic community. The research is mostly based on theoretical analysis sub-genre of academic discourse, for example scientific article. It is shown that there is high frequency of nominalized construction in this kind of discourse, as well as some other features of bureaucratic language, which results in high degree of abstractness.

Keywords: nominalization, academic discourse, scientific functional style

Примљен: 5. јула 2012.

Прихваћен за штампу јула 2012.